

BUREN

Stadswandeling

WELKOM IN DE
BETUWE

DE FRUITTUIN
VAN NEDERLAND

Deze stadswandeling is een uitgave van Stichting Bureau Toerisme Betuwe, in samenwerking met Stichting Burgers voor Buren en het Toeristisch Informatiepunt Buren (TIP).
Coördinatie vormgeving, fotografie en drukwerk: Stichting Bureau Toerisme Betuwe.
Niets uit deze uitgave mag openbaar gemaakt worden zonder voorafgaande toestemming van Stichting Bureau Toerisme Betuwe. Aan de inhoud van deze routegids is de grootst mogelijke zorg besteed. Uitgever en coördinator dragen echter geen verantwoordelijkheid voor de inhoud en kunnen derhalve niet aansprakelijk gesteld worden voor onvoorziene gevolgen. Druk- en redactionele fouten zijn derhalve voorbehouden.

2022 © copyright

STADSWANDELING

Welkom in Buren!

Buren wordt ook wel de parel van de Betuwe of Oranjestad genoemd. In het pittoreske stadje stap je even uit de alledaagse werkelijkheid en ga je terug in de tijd. Buren heeft een rijke geschiedenis, waarin een belangrijke rol is weggelegd voor de Oranjes. Willem van Oranje trouwde er in 1551 met Anna van Egmont gravin van Buren en vandaag de dag zijn koning Willem-Alexander en koningin Máxima nog altijd graaf en gravin van Buren.

Maar Buren biedt nog veel meer dan de band met het koningshuis, graag nemen we je tijdens deze stadswandeling mee in de rijke geschiedenis en de prachtige omgeving van deze historische stad in de Betuwe.

Stadsgeschiedenis in vogelvlucht

*'In het verleden ligt het heden
in het nu wat worden zal'*

Deze dichtregel van Willem Bilderdijk is wel bijzonder van toepassing op Buren van vandaag. Nog steeds worden hier oude, monumentale gebouwen dagelijks gebruikt. De inwoners van Buren doen veel moeite om de erfenis uit het verleden te behouden voor de komende generaties.

De stad is gelegen op een oude stroomrug en in één keer gebouwd. Van het door de heren van Buren gestichte kasteel is voor het eerst

sprake in 1298. Allard V gaf Buren in 1395 stadsrechten en liet een stadsmuur met gracht aanleggen. Daarbinnen kwam een regelmatig stratenpatroon tot ontwikkeling, met als belangrijkste hoofdassen de Voorstraat-Peperstraat en de Herenstraat-Rodeheldenstraat. Maximiliaan van Egmont, graaf van Buren, liet de stadsverdediging versterken naar plannen van de Italiaanse architect Alessandro Pasqualini.

Hoewel Buren rond 1500 een centrale plaats had binnen het in 1492 tot graafschap verheven gebied, ontwikkelde het zich niet tot een belangrijk handels- of marktcentrum. Toen vanaf 1648 het kasteel niet meer permanent bewoond werd, nam het belang van Buren af. Uitbreidingen buiten de stadswallen kwamen pas in de 20ste eeuw tot stand. Tot begin van de 19e eeuw hadden alle huizen in Buren een naam. Een deel van deze namen prijkt weer op de gevels.

START WANDELING

Deze stadswandeling heeft geen vast begin- of eindpunt. Je kunt overal instappen.

1 Sint Lambertuskerk

Een van de blikvangers van Buren is de Sint Lambertuskerk. Deze kerk werd in 1367 gesticht als kapel en werd in 1395 als parochiekerk genoemd naar de heilige Lambertus. Maar het meest bekend is de kerk door het huwelijk van Willem van Oranje met zijn eerste vrouw Anna van Egmont. Op 8 juli 1551 werd het huwelijk ingezegend door de bisschop van Keulen. Dankzij deze echt mogen koningen en koninginnen van Nederland titels voeren zoals gravin van Buren en Leerdam, baron van Grave, IJsselstein en Cranendonk. Het derde kind van Willem van Oranje, Maria van Nassau, is in 1616 begraven in de tombe onder het koor. Maria van Nassau is de stichtster van het weeshuis in Buren.

Sinds mei 2003 staat er een bronzen standbeeld voor de kerk, een familie-tafereel: Anna van Egmont-Buren en haar kinderen Philips Willem en Maria nemen afscheid van Willem de Zwijger.

2 Stadspomp op de Markt

Goede watervoorziening is voor Buren in de achttiende eeuw van levensbelang. De daken van de meeste huizen waren met riet bedekt en er stonden veel hooibergen. Er was al veel langer een pomp op de Burense markt, maar

Sint Lambertuskerk

Stadspomp op de Markt

Voormalig stadhuis

uit notulen van het overleg tussen de drost en de magistraat in 1731 blijkt dat deze aan vernieuwing toe is. Er komt een nieuwe pomp van vijf of zes voet hoog met een koperen vergaarbak waarmee de aanjager van de brandspuit snel gevuld kan worden. De pomp staat er al ruim 285 jaar en vervanging is daarna nooit meer nodig geweest. Tot enkele tientallen jaren geleden gaf de pomp nog water. En de brandbestrijdende functie? Die heeft het even lang volgehouden, waarbij de Latijnse tekst boven de kranen al die jaren herinnert aan de hoofdreden tot vernieuwing in 1732: 'Crassante Flamma Civibus Solatio'. Vrij vertaald: 'Wanneer de vlammen woeden, ben ik de burgers tot troost'.

3 Voormalig stadhuis

In 1554 kocht de stad voor 550 Carolus-guldens een woonhuis en bouwde dat om tot stadhuis. De verbouwing wordt gefinancierd door een lening van prins Philips-Willem van Oranje Nassau. Om de rente te kunnen

betalen moest de stads-accijns op bier omhoog. Het stadhuis is rond 1964 gerestaureerd. Door de de gemeentelijke herindeling in 1978 werd het te klein en na bijna 430 jaar verlaat het stadsbestuur het bijzondere stadhuis. Tegenwoordig vind je hier het museum Buren & Oranje.

Stadsdichter Fred Eggink schreef onderstaand gedicht over het museum Buren & Oranje:

Museum Buren & Oranje
Natuurlijk mag je niet ontbreken
in het hartje van de stad.
We gaan daar met alle leden
van het Oranjehuis op pad.

De kinderkleertjes van Wilhelmina,
speelgoedwinkel, boerderij,
de kinderschoenen van Juliana
en een portretgalerij.

In het monumentale raadhuis
komt Oranjehistorie tot leven,
want Buren is al jarenlang
met het koningshuis verweven.

4 Begijnenpoortje

Het poortje ontleent zijn naam aan het in 1420 door heer Willem van Buren gestichte Franciscanessenklooster van Sint Barbara, dat ook voorkomt onder de naam Begijnenklooster. In 1925 werd het tongewelf van het poortje vervangen door een soort van brugdek ten behoeve van de eerste motorbrandspuit van Buren. Het is in 1974 weer in de oude staat gerestaureerd.

5 Muurtoren

Tijdens de restauratie van de stadsmuur in 2005 en 2006 werd een toren blootgelegd. De toren bestaat uit een rechthoekige ruimte van ongeveer 4 bij 4 meter en een hoogte van 4 meter met een gemetseld koepelgewelf. Het middengedeelte van het koepelgewelf is niet meer aanwezig. De muren zijn zo dik dat hieruit kan worden afgeleid dat het bouwwerk oorspronkelijk hoger was en een muurtoren moet zijn geweest. Sporen van stookplaatsen boven het gewelf wijzen eveneens in die richting.

Muurtoren

6 Voormalig Weeshuis, Marechauseemuseum

Het Weeshuis is de meest tastbare ‘Oranje’ nalatenschap in Buren. Het initiatief voor de bouw komt van Maria van Nassau, dochter van Willem van Oranje Nassau en Anna van Egmont-Buren. De stichting van het Weeshuis is een voorbeeld van sociale betrokkenheid van de vrouwelijke adel bij het maatschappelijk leven. Maria stichtte het weeshuis in 1612. Ze overlijdt voordat het weeshuis in 1618 wordt geopend. Vanaf 1972 is in het weeshuis het Marechauseemuseum gevestigd. Tijdens een bezoek aan het Marechauseemuseum maak je ook kennis met de geschiedenis van het weeshuis.

Weeshuis te Buren, 1815

Marechauseemuseum

Niet alle wezen werden opgenomen in het weeshuis. Het weeshuis werd bezet door '24 schamele wesens, 12 jonge knegtjes en 12 jonge meijkskens'. De wezen moesten ook 'echte geboren en gecomen sijn van eerlijke vrome ouders' en tevens afkomstig uit de oude Egmontse bezittingen, te weten de Graafschappen Buren en Leerdam met de baronie van Acquoy en de heerlijkheid IJsselstein. De kinderen gingen gekleed in 'donkere tanneyt laken met 'M' op hunner linkermouw van oranje couleur' als herinnering aan de stichteres.

Toeristisch Informatie Punt

Het Toeristisch Informatie Punt van Buren (TIP Buren) is gevestigd in het Marechauseemuseum. In het TIP Buren vind je informatie over alle bezienswaardigheden in en om Buren, fiets- en wandelroutekaarten, ansichtkaarten en souvenirs. De vrijwilligers van het Marechauseemuseum staan klaar om toeristen te informeren over alle activiteiten, evenementen, overnachtingsmogelijkheden, horeca en recreatie in en om de stad Buren. Het TIP Buren is ook de startplek voor stadsrondleidingen met of zonder museumbezoek en horeca.

Villa Buria

Korenmolens Prins van Oranje

7 Villa Buria een vroeg-middeleeuwse nederzetting

Hoewel Buren al in de prehistorie en in de Romeinse tijd bewoond is, komt de naam Buren pas voor het eerst in 772 in historische bronnen voor. In het document schenkt Hohowart, graaf van Teisterbant, twee stukken land met boerenhoeve aan het klooster Laurisham, dat eigendom is van Karel de Grote. Een van deze hoeven is villa Buria: 'villa Buria in pago Testrebtenti'. Lang werd gedacht dat deze nederzetting aan de stadskant van de rivier de Korne lag. In 2003 veranderde dit beeld toen archeologen juist aan de overkant van de rivier vroegmiddeleeuwse graven ontdekten. De archeologen vinden meer dan 10.000 artefacten en er worden tenminste twee bewoningszones herkend.

8 Korenmolens Prins van Oranje

De naam Prins van Oranje verwijst natuurlijk naar de 'Oranjes' die als graven van Buren eigenaar van de molen zijn. Hoeveel voorgangers deze molen op de stadswallen heeft gehad, is niet bekend. Het zijn er in ieder geval twee geweest. De eerste werd in 1575 verwoest door brand en de tweede moest in 1716 wijken voor de huidige molen van steen. Ook deze molen brandde in 1911 uit en werd weer hersteld. De gemeente Buren kocht de molen in 1952, financieel gesteund door de toenmalige gravin van Buren: koningin Wilhelmina. De molen werd in 1954 uitwendig gerestaureerd, maar pas na een ingrijpende restauratie in 1974, waarbij een nieuw maalwerk werd aangebracht, was hij weer 'maalvaardig'.

9 Culemborgse- of Huizenpoort

Deze poort is de enige nog bestaande stadspoort in Buren. De poort vormt de toegang tot de stad aan de westzijde. De poort werd samen met de overige verdedigingswerken rond 1400 gebouwd. In 1618-1619 volgde een restauratie. Reizigers die de stad in wilden, moesten eerst de Hameypoort door, waarna ze via een brug over de gracht de Huizenpoort bereikten. De naam Huizenpoort zou afkomstig zijn van het kasteel of huis van Buren, dat tegenover de poort lag.

10 Kleine stadspomp in de Jodenkerkstraat

Synagoge

11 Synagoge

Tot ongeveer 1900 heeft er een Joodse gemeenschap in Buren bestaan. In 1765 komen ze bijeen in een huisgemeente bij Benjamin de Jood, maar in 1804 koopt de gemeenschap een muurhuis aan de Kniphoek. Dit huis wordt verbouwd tot synagoge. Het gebouw werd goed ingericht. Zo was er een kerkelijk bad, een woning voor de rabbi en een schoollokaal. In 1900 wordt de Joodse gemeenschap ontbonden wegens te weinig leden. Na die tijd is het gebouw gebruikt als opslagplaats en ook als varkenshok. Later werd het eigendom van de gemeente Buren, die het gebouw grondig restaureerde. Tegenwoordig wordt het gebouw gebruikt als expositieruimte.

De Kniphoek heeft lange tijd Oranjestraat geheten, maar in de volksmond bleef het altijd Kniphoek. Om aan de historie recht te doen, besloot de gemeenteraad van Buren in de jaren zestig deze naam weer officieel in te voeren. De naam is mogelijk afgeleid van een lastig en onaangenaam diertje: de luis. De bewoners maakten die luizen dood tussen duim en wijsvinger; dat werd knippen genoemd.

Vrijerslaantje of Kastanjelaantje

Het TBC-lijntje

Buitenhuizenpoort (Buitenbuurt) met tramrails

12 Vrijerslaantje of Kastanjelaantje

Enige in Nederland voorkomende berceau (loofgang) van kastanjabomen. Naar een ontwerp uit 1905 van Lodewijk Wilhelmus Copijn.

13 Het TBC-lijntje

Op 17 november 1906 werd de westelijke Betuwe uit zijn isolement verlost toen er een tram ging rijden van Tiel, via Buren, naar Culemborg, genaamd de Stoomtram Tiel-Buren- Culemborg (TBC). Met een gemiddelde snelheid van 16 km per uur brengt hij de reiziger in veertig minuten naar Tiel en in een klein uur naar Culemborg. Al in 1908 bleek dat het trambedrijf het zonder extra financiële steun niet zou kunnen bolwerken. De tram raakte al snel financieel in de problemen. De Eerste Wereldoorlog is de nekslag en op 3 maart 1918 rijdt de laatste tram.

In 1907 vervoert de tram bijna 114.000 reizigers. Daarna neemt het aantal reizigers af en het goederenvervoer toe. In het topjaar worden 50.000 kilo kersen, 700.000 kilo hard fruit, 6000 melkbussen, 1200 stuks vee en 6.000.000 kilo beetwortel vervoerd. Vervoer van goederen is gratis en veel boeren brachten hun producten met de tram naar de markt in Culemborg of Tiel en gingen dan lopend terug. Een retour Beusichem-Culemborg kostte 25 cent en een enkele reis 17½ cent. Door terug te lopen verdiende men 7½ cent!

14 De Burense paardenmarkt

Buren heeft in de veertiende eeuw al een paardenmarkt. In de tweede helft van de

negentiende eeuw bezoeken Franse, Belgische, Duitse, Engelse en Spaanse kooplieden de markt. Met behulp van tolken kopen de Fransen luxe- en legerpaarden, de Engelsen zwarte hengsten voor de lijkwagens en de Duitsers jonge paarden. Aan het eind van de negentiende eeuw zijn er jaarlijks vijf belangrijke paardenmarkten. Motorisering verdringt het paard langzaam uit het dagelijkse leven. Dit betekent na de Eerste Wereldoorlog het eind voor de Burense paardenmarkt.

15 Voormalig kasteel Buren

Hier heeft ooit kasteel van Buren gestaan, een van de grootste kastelen van Nederland. Het kasteel zelf is al jaren geleden afgebroken, hoewel er nog steeds fundamenten in de grond aanwezig zijn. Deze fundamenten werden in 2003 deels opgegraven. Door het graven van enkele proefsleuven, die de voorburcht en de hoofdburcht omvatten, heeft men een goed idee gekregen hoe het kasteel er vroeger heeft uitgezien. Het kasteel is ontstaan uit een donjon, een grote vierkante toren, die er al voor het jaar 1200 is geweest. In latere tijden werden daar andere gebouwen tegenaan en omheen gebouwd en werd er een ommuring om het geheel aangebracht. Het kasteel werd verschillende malen belegerd, waarbij grote schade ontstond, maar steeds weer werd het kasteel hersteld. Aanvankelijk waren de heren van Buren hier heer en meester, maar in de vijftiende eeuw kwam kasteel Buren in handen van de welgestelde familie van Egmont. Deze familie liet op onbekrompen wijze het kasteel uitbreiden en verfraaien. Na 1648 raakte het kasteel in verval. In 1804 gaf de toenmalige regering toestemming tot afbraak. In het entreegebouw van de begraafplaats is een tentoonstelling ingericht van renaissance

bouwsculpturen van de arcadengalerij van het kasteel. De galerij werd vervaardigd in opdracht van Floris van Egmont graaf van Buren gedurende de periode 1538-1542. De galerij werd gerealiseerd door de samenwerking van de Italiaanse ontwerper Tommaso Vincidor da Bologna, de Italiaanse architect en vesting- en bouwkundige Alessandro Pasqualini en de Spaanse beeldhouwer Andrien de Seron.

In 1551 kwam de aartsbisschop van Keulen met een groot gevolg van 600 man naar Buren. Op 8 juli vond in kasteel Buren het huwelijk plaats tussen Willem van Oranje met de rijke Anna van Buren-van Egmont. Vierenveertig jaar later vond er nog zo'n groots huwelijk plaats. Toen trouwde hun enige dochter Maria met Philips van Hohenlohe-Langenberg. Ook bij dit huwelijk was de Duitse adel zeer goed vertegenwoordigd.

16 Algemene begraafplaats met oorlogsgraven

17 Joodse Begraafplaats

18 St. Gregoriuskerk

De Rooms-Katholieke kerk dateert uit 1887 en is gebouwd naar een ontwerp van G. te Riele. In tegenstelling tot het sobere exterieur is de kerk van binnen rijk gedecoreerd door beeldhouwers, schrijnwerkers, stukadoors en kerkschilders. Helaas verdwijnen de rijke versieringen in de jaren zestig onder een dikke witte kalklaag. Vanaf eind jaren negentig tot 2011 is de kerk in verschillende fasen gerestau-

St. Gregoriuskerk

Voormalig stadsarchief

Voormalig gasthuis

Voormalig koelhuis

reerd. De neogotische kleuren zijn teruggebracht. Samen met de plavuizen vloer, originele kerkbanken, de kroonluchters, de bijzondere beelden en de mooie glas-in-loodramen is de oorspronkelijke, warme sfeer hersteld.

19 Voormalig stadsarchief Achterbonenburg

Voor kennis van onze geschiedenis zijn archieven van onschatbare waarde. Zo ook voor de geschiedenis van Buren. Maar niet alles blijft bewaard. Stadsbranden, de Franse bezetting of gewoon opruimwoede zorgden ervoor dat veel verloren ging. Het archief van Buren heeft dan ook veel rondgezworven voordat het in 1982 onderdak vond in een verbouwde schuur aan het Achterbonenburg. Tegenwoordig is het archief te vinden in het Regionaal Archief Rivierenland in Tiel.

20 Voormalig Gasthuis, Gasthuisstraat 8

In dit pand was vroeger het St. Jacobs gasthuis gevestigd. Een instelling waar zieken en hulpbehoevenden verpleegd en verzorgd werden. Je ziet een smalle en een brede deur in de gevel. Het verhaal gaat dat je door de brede deur, ondersteund of op de brancard naar binnen ging en door de smalle deur genezen en lopend of in een doodskist weer naar buiten ging. Aangezien de deuren dicht naast elkaar gelegen zijn werd er in de volksmond gezegd dat je in Buren snel het hoekje omging!

21 Koelhuis, Kerkstraat 3

Tot 1974 was de diepvrieskuis van de Coöperatieve Diepvriesvereniging 'In de bevroren os' hier gevestigd. Leden van de coöperatie konden bederfelijke waar zoals boter, vlees, groenten e.d. in het koelhuis bewaren. Veel inwoners teelden hun eigen

groenten in een moestuin aan de Korne ook kochten zij varkens die in delen in het koelhuis bewaard werden.

22 Schoolhuys, Kerkstraat 4

Vanaf februari 1614 wordt dit gebouw als 'schoolhuys' regelmatig vermeld tot in 1712. Zeer vele Burense kinderen hebben hier de eerste beginselen van het ABC geleerd. Tot ongeveer 1970 was er een wagenmakerij gevestigd voordat het gerestaureerd en restaurant werd.

23 Travalje

Elk dorp of stad had vroeger wel een travalje. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de volkscultuur. Een travalje is een uit hout en ijzer vervaardigde open constructie, waarin een paard werd vastgezet tijdens het beslaan. Zo kon de hoefsmid geen trap van het paard krijgen en kon het dier ook niet weglopen. De travalje hoorde bij de nabijgelegen smederij.

24 Vloedsteen

Door hevige regenbuien en een grote hoeveelheid smeltwater uit de Duitse bergen, steeg in de winter van 1783 - 1784 het peil van de Waal erg snel. Op 1 maart bezwijken de dijken en er ontstaat een enorme overstroming. De hele Tielerwaard, Neder- en Over Betuwe en een deel van het Land van Maas en Waal staan onder water, 70 plaatsen met meer dan 50.000 inwoners worden door de watervloed getroffen. Ook Buren ontkomt er niet aan. De vrijwel onleesbare vloedsteen aan de gevel van dit huis herinnert aan deze ramp.

Schoolhuys

*Dit gedicht schreef stadsdichter
Fred Eggink over de Kerkstraat:*

Kerkstraat

**Je ligt daar zo mooi,
een beetje verscholen.**

**Wat is het heerlijk
daar rond te dolen.**

**Zo vaak bewonderd
en gefotografeerd.**

**Je hebt heel veel schilders
geïnspireerd.**

**De was hangt te drogen,
de Lambertus slaat net.**

**In de Kerkstraat lijkt
de tijd stilgezet.**

Vloedsteen

Travalje

Kanon 'Queen Elizabeth's Pocket Pistol'

25 Kanon 'Queen Elizabeth's Pocket Pistol'

Een replica van een zeven meter lang Hollands kanon dat eeuwenlang op de krijtrotten van Dover stond. Het gevaarte draagt de weinig toepasselijke naam 'Queen Elizabeth's Pocket Pistol' (het zakpistool van koningin Elizabeth).

De Utrechtse geschutgieter Jan Tolhuijs goot het originele kanon in 1544 in opdracht van Maximiliaan van Egmont, graaf van Buren. Die had op verzoek van keizer Karel V een leger naar de koning van Engeland, Hendrik VIII, gestuurd ter ondersteuning van zijn veldtocht tegen de Fransen. De hulp pakte goed uit en Hendrik won de oorlog. Een cadeau voor Maximiliaan in de vorm van een renpaard volgde. De graaf van Buren wilde op zijn beurt niet achterblijven en schonk de Engelse koning een kanon van zeven meter. De spotnaam 'Queen Elizabeth's Pocket Pistol' is het gevolg van een misverstand. In de achttiende eeuw nam men namelijk aan dat de Staten van Holland het kanon aan koningin Elizabeth van Engeland hadden geschonken.

26 Muurhuizen aan de Kniphoek

De eerste huizen links van de poort, de nummers 2, 4, 6 en 8, zijn gebouwd aan het eind van de zestiende eeuw, vermoedelijk na de grote stadsbrand van 1575. De huizen daarnaast zijn gebouwd na 1804 met afbraakstenen van het Burense kasteel. Deze huizen zijn gebouwd op de stadsmuur. Halverwege de vorige eeuw waren de eens zo prachtige muurhuizen ernstig in verval

geraakt en werd zelfs gesproken over het platgooien van de huizen. Burgemeester R.A. van Sandick zet zich in voor restauratie. De huidige schoonheid van de stad is dus deels te danken aan deze voortvarende burgemeester.

27 Oudste stenen huis van Buren, Rodeheldenstraat 20

Dit huis werd gebouwd na de grote stadsbrand van 1575. De trapgevel dateert uit de eerste helft van de 17e eeuw. De waterlijst boven de onderpui met gebeeldhouwd leeuwenmasker en de onderpui met deuroplijsting zijn bij de restauratie in 1947 aangebracht.

28 Stadspark 'Plantsoen', voormalig kasteelterrein

Het Plantsoen is in Buren een begrip. Het is geliefd onder wandelaars. Bijzonder is de geschiedenis van dit terrein dat uit verschillende onderdelen bestaat. Op het grote open veld stond ooit kasteel Buren. Om het veld gaat het talud omhoog. Dit is een restant van de oude verdedigingswallen. In 1860 is hierop een nieuw wandelpark aangelegd: Het Plantsoen. Karl Georg Zocher, een telg uit de bekende 19e eeuwse familie van park- en tuinarchitecten krijgt de opdracht voor een ontwerp. In het park staan veel paardenkastanjes en beuken.

Muurhuizen aan de Kniphhoek

Stadspark 'Plantsoen',

Stadspark 'Plantsoen',

In 2014 is een renovatieplan voor het Plantsoen gemaakt. Aan de hand van dat plan brengt de Plantsoengroep van Bv Buren een belangrijk stuk geschiedenis weer tot leven. Vrijwilligers van deze Plantsoengroep beheren het grootste groengebied binnen de grenzen van de stad Buren. Dat betekent snoeien, graven, harken, groenafval afvoeren en ook vaak nieuw groen planten in de vorm van bomen en hagen.

Tielse- of Vrouwenpoort 1750

Rodeheldenstraat

29 Vrouwen- of Tielsepoort

De vrouwenpoort, die sinds de achttiende eeuw Tielsepoort werd genoemd, is gebouwd rond 1395 en in 1627 voor een groot deel herbouwd door de architect Willem van Saelen. Vroeger werden de stadspoorten na acht uur 's avonds gesloten. Ook 's zondags werden onder kerktijd de poorten gesloten behalve 't klinkend of kleinpoortje, een kleine deur in de poort. Er moest ook poortgeld betaald worden. De inwoners van Buren en Erichem waren vrijgesteld, alle 'vreemdelingen' moesten wel betalen. Een persoon te voet 2 ½ cent, met een gezadeld paard 10 cent en voor een rijtuig met een paard 15 cent en voor elk paard meer 5 cent. De poort is in 1853 gesloopt. Jammer, maar het gemeentebestuur vond dat toen een grote verbetering. Door de sloop ontstond er een 'goed plein'.

30 Verklaring straatnaam Rodeheldenstraat

Voor de naam Rodeheldenstraat zijn een aantal verklaringen. De naam zou verwijzen naar het bloedbad dat Spaanse soldaten in 1575 aanrichtten onder de bevolking: 'Rode helstraat' (later Rodeheldenstraat). Een andere verklaring is de rode vlammen van de stadsbrand in 1575: 'Rode helstraat'. Een derde verklaring is wederom de stadsbrand, waarbij de mannen van de stad in een lange rij vanaf de Steygerpoort met emmers water uit de Korne de brand trachten te blussen. De weerkaatsing van de rode vlammen op de bezwete gezichten: Rode helden.

31 Oude huizenamen op de gevels

Tot begin van de 19e eeuw hadden alle huizen in Buren een naam. Een deel van deze namen prijkt weer op de gevels. Op een aantal informatiebordjes is te lezen dat de bewoner belasting, cijns of thijns betaalde. Dit is een aan onroerend goed gerelateerde jaarlijkse betaling aan de grondheer. De cijns werd aanvankelijk voldaan in natura. Het meest voorkomend was betaling met hoenders, vruchten en granen. In de late middeleeuwen werd betaling in natura gaandeweg vervangen door betaling in geld. (wilt u meer weten over de namen en hun betekenis op de huizen? Scan dan de QR-code)

Den Hulk – Kniphoek 2

De oudste vermelding van dit pand met verdieping en zadeldak staat in de jaarrekening over 1602 van de St. Lambertuskerk. Eigenaar was toen meester Evert Segersz. de Cock. Vanaf half 18e eeuw, mogelijk eerder, tot 2006 was hier café De Knip gevestigd, toen één van de oudste cafés in Nederland. Een hulck of hulk is een historisch type vrachtschip dat in de Middeleeuwen werd gebruikt voor transport over zee.

De Wildeman – Voorstraat 13

De oudste vermelding is eind 16e eeuw, bij de betaling van thijns aan de graaf van Buren.

De Valck – Voorstraat 10

Op 15 januari 1588 betalen Thonis Hendrick Thonisz. en Aert van Swieten hun thijns voor het 'huys op de hoeck van de Huysepoort van outs genaemt De Valck'. Een eigenaardigheid is dat rond 1900 het pand een uithangbord had met een zwaan erop dat tot 2010 aan de gevel heeft gehangen. Wanneer de naamsverandering heeft plaatsgevonden is onbekend.

De Fortuyn – Voorstraat 3-5

Dit pand heeft een puibalk met opschrift:

Sy mogen my lyden en laeten leven die my benyden en niet leven als 't God behaegt? Beter benydt dan beklaecht 1633.

De drie beeldhouwde koppen zijn later toegevoegd en afkomstig van het voormalige kasteel Buren. De oudste vermelding is uit 1613. Willem Gerritsz en zijn vrouw verkopen '2 huizen en hofsteden, daer de Fortuyn uythangt' dan aan Lodewijck Schenkei. Het pand komt in 1628 aan Gout. Wellicht is deze de verbouwer van het pand met de schitterende voorgevel. Misschien is het zijn familiewapen dat de gevel siert.

De Rose – Voorstraat 1

Rond 1616 woont in 'De Rose' de lakenkoopman Marcelis Hoefnagel.

Het Gulden Vlies – Markt 2

De oudste vermelding is 1616, het echtpaar Jelis Joosten Maybaers en Anneken Cornelissen betaalden voor het huis 'daer 't Gulden Vlies uythangt' verschillende thijzen, onder andere bestaande uit zeven hoenders en vijf pond was. In 1647 werd Frans van Limmich eigenaar die het vijf jaar later verkocht aan zijn broer Cornelis. De van Limmich's waren een invloedrijke familie die onder andere burgemeesters 'leverden' voor het stadsbestuur. Het pand is in 1906 opnieuw opgebouwd, met aan de gevel aan de Markt een ornament afkomstig van het voormalige Kasteel Buren.

De Gulden Leeuw – Peperstraat 4

Uit de kerkrekening van de St. Lambertuskerk blijkt dat in 1602 burgemeester Cornelis van Lauwyck voor het huis waar "De Gulden Leeuw uythangt" belasting betaalt.

De Roode Leeuw – Peperstraat 8

De Engel – Peperstraat 12

Dit huis vormde oorspronkelijk een geheel met

nummer 10. De gepleisterde voorgevel heeft een 19e eeuwse karakter met een deuromlijsting door verdiepte pilasters met hoofdgestel. De oudste vermelding stamt uit 1605. Egbert Jansz. voerman van Soelen is dan eigenaar.

Den Elffrib – Peperstraat 17

In de gevel zijn zes beeldhouwde leeuwenmaskers uit de 17e eeuw te zien. De oudste vermelding is uit 1620, als het pand verkocht wordt aan mr. Jacob Meeuwensteyn door Gerrit Jansz. De huisnaam wordt dan niet vermeld. Dat is pas in 1690 als de diaconie der Hervormde Gemeente, die waarschijnlijk door vererving het eigendom kreeg, het pand Den Elffrib verkoopt aan Jacobus van Ray.

Die Swaen en Die Betuwe – Peperstraat 20

De oudst gevonden vermelding van dit pand met zadeldak is uit 1605: De Herberg genaamd Die Swaen. De naam van de herberg verandert in 1606 in: "daer Die Betuwe uythangt". In 1692 wordt het genoemd: "De Nederbetuwe". Tussen 1665 en 1860 is er ook een brouwerij gevestigd. Een vermelding uit 1739 betreft een betaling van drie gulden cijns aan het Gasthuis te Buren door Gerrigjen Hoen.

De Drie Coningen – Peperstraat 24

Dick Ghijbertsz. werd in 1633 eigenaar van dit pand met het daarbij behorende koolhofje langs de stadsgracht. Rente was men verschuldigd aan het St. Barbara gilde.

't Vlies of De Prins – Peperstraat 25

De oudste vermelding is uit 1596, het huis 'van outs 't Vlies genaemt doch daer nu de Prins uythangt'. Nog steeds is in dit pand Hotel-Café-Restaurant "De Prins" gevestigd. 't Vlies verwijst naar de ridderorde Orde van het

Guldenvlies, een belangrijke Bourgondische orde voor de Europese adel. Graaf Floris van Egmont en na hem alle graven van Buren waren dragers van deze orde. “De Prins” verwijst natuurlijk naar de Burense zoon Philips Willem van Oranje-Nassau, graaf van Buren die in 1595, na een langdurige gevangenschap in Spanje, terugkeert in de Nederlanden.

De Bonte Ossche – Weeshuiswal 3

De oudste gevonden vermelding van dit pand is uit 1605. Cornelis Gerritz van der Lingen was toen eigenaar. Tot 1693 bleef het pand in bezit der familie van der Lingen, en werd omschreven als “huis en hofstede, bouwhuis en twee bergen tussen de Vrouwenpoort en de Bagijnensteiger”. In 1693 verkocht burgemeester Ewald van der Lingen het geheel aan Nicolaes van Stuyvenberg.

De Keyzerscroon - Herenstraat 10

Op het eind van de 16e eeuw was dit pand in bezit van Heindrick Noot en Neel Willemsdr.

De Brauwerij – Herenstraat 7

Omstreeks 1585 verkocht Teunis Roeloffsz. dit huis aan Aerdt Fredericksz. van Lauwyck. Rond 1600 was het in bezit van Frans van Riebeeck. In 1611 is de brouwer Jan Adriaensz. van Deventer eigenaar en blijkt dat het huis tot op de huidige Achterbonenburg doorliep. De Burense schout Andries Schouten was in 1630 eigenaar geworden, tegen betaling van de volgende rechten: tien hoendertijzen, een pond was voor de St. Lambertuskerk en 12 stuivers voor de graaf.

De Vergulde Ster – Herenstraat 9

De oudste vermelding dateert van 1608, er werden toen vijf hoenders en een pond was aan thijns betaald door Dirrick Gerritsz. In 1630

werd buurman Lambert Gerritsz., van beroep brouwer, eigenaar. In 1650 is de naam veranderd in “De Vergulde Ster”.

De Moriaan – Kerkstraat 2

In het midden van de 17e eeuw woonde hier Sibylle van Griethuysen (1621-1699), in die tijd een bekende schrijfster en dichteres. In 1645 publiceerde Sibylle van Griethuysen haar eerste dichtbundel: In rym gestelde laeg-liederen Jeremiae. Het meest omvangrijke werk van Sibylle van Griethuysen is haar aandeel in de Hemelse troost-borne, dat in 1651 uitkwam. In Hemelse troost-borne is een portret van haar opgenomen met de Spaanse lijfspreuk ‘Yo y el tiempo para dos otros’ (letterlijk: ‘ik en de tijd voor twee andere’): met de tijd aan mijn zijde tel ik voor twee.

Beeld 'liefde' op toegangspoort voormalig weeshuis

Standbeeld van twee weeskinderen

Burese Put

De Steenenberch – Gasthuisstraat 7

De oudste vermelding is uit 1617, het pand werd toen door Willem Cornelisz. Hoppesteyn overgedragen aan Willem Gerritsz.

32 De 17e eeuwse dreven of toeren

Omstreeks 1630 werden ‘De Dreefden’ aangelegd op last van stadhouder Frederik-Hendrik. Deze enorme vijfhoek van lanen op dijkes, met een centrale as naar het voormalige kasteel, is uniek voor Nederland en een heel vroeg voorbeeld van Nederlandse landschapsarchitectuur. Oorspronkelijk zijn de lanen beplant in driehoek verband, met eiken, beuken, iepen en populieren. Binnen de vijfhoek bevond zich weiland, bouwland en twee boerderijen met boomgaard. In het begin van de twintigste eeuw is een gedeelte van de oorspronkelijke bomen vervangen door walnoten en is een boomgaard aangeplant. Aan de lanenstructuur is al die jaren na de aanleg niets veranderd.

33 Voormalige steenfabriek, ‘Burese Put’

Op het terrein waar nu aannemersbedrijf Gebr. van Kessel is gevestigd stond vroeger een steenoven. Deze steenoven is in 1969 afgebroken. Door het winnen van zand en klei ontstonden achter de steenfabriek de kleiputten bekend als ‘De Put’ of de ‘Burese put’. Het terrein is beschermd natuurgebied en herbergt een bijzondere flora.

34 Tuin ‘Radiant’

Een bijzondere tuin van ca. 1.800 m² aan de Haagse Uitweg. “Radiant” herbergt naast prachtige (fruit)bomen en heesters een bijzondere collectie vaste planten. In het voorjaar bloeien de bollen uitbundig en de tuin trekt veel vogels, bijen en vlinders aan. In de

Tuin 'Radiant'

tuin staan meer dan 600 verschillende soorten planten, bomen en struiken, van veel soorten meerdere exemplaren. Al even bijzonder is het meer dan levensgrote, naakte, vrouwenbeeld, neergevlijd naast het vijvertje. Zij stelt de "Oermoeder" voor.

35 Hoogstamboomgaard De Toeren

De intussen meer dan 100 jaar oude boomgaard is nog steeds eigendom van Stichting Weeshuis te Buren. Het onderhoud en beheer van de boomgaard is in 1991 overgenomen door de gemeente Buren, met als voorwaarde dat de boomgaard werd opengesteld voor wandelaars. De boomgaard raakte daarna in verval. In het voorjaar van 2014 wordt door vrijwilligers Hoogstambrigade De Toeren opgericht en worden de eerste onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Al gauw ziet de boomgaard er een stuk beter uit. Er staan nu 90 appelbomen verdeeld over 22 rassen en 18 perenbomen verdeeld over 9 rassen. De hoogstambrigade ziet de boomgaard ook als een genenbank.

In diverse publicaties wordt vermeld dat de vruchten worden geplukt door en voor de kinderen van het Weeshuis. Dit toetje van de weeskinderen zou ten oorsprong liggen aan de huidige naam: 'De Toeren'.

Hoogstamboomgaard De Toeren

36 Joodse Begraafplaats aan de Aalsdijk

De geschiedenis van de begraafplaats begint in 1672, als de Burense Jood Moses Ephraïm als dank voor zijn werkzaamheden als bankhouder in Buren van Prins Hendrik Frederik van Oranje Nassau, graaf van Buren, het stuk grond aan de Aalsdijk krijgt om een 'huis der levende' op te richten. In de daaropvolgende jaren groeide de plek uit tot de grootste Joodse begraafplaats buiten Amsterdam. De vele overstromingen van de rivier de Korne zorgden ervoor dat in 1845 een nieuwe begraafplaats werd ingericht in het Plantsoenpark.

37 Oldtimermuseum Visscher Classique

Buren is een prachtig museum rijker! In een pand aan de Schuilheuvelstraat, op het bedrijventerrein pal naast de stad, realiseert Henk Visscher zijn droom: Visscher Classique; een heus oldtimermuseum. Visscher Classique is een interessant museum, voor velen een feest van herkenning, maar zeker ook met leermomenten.

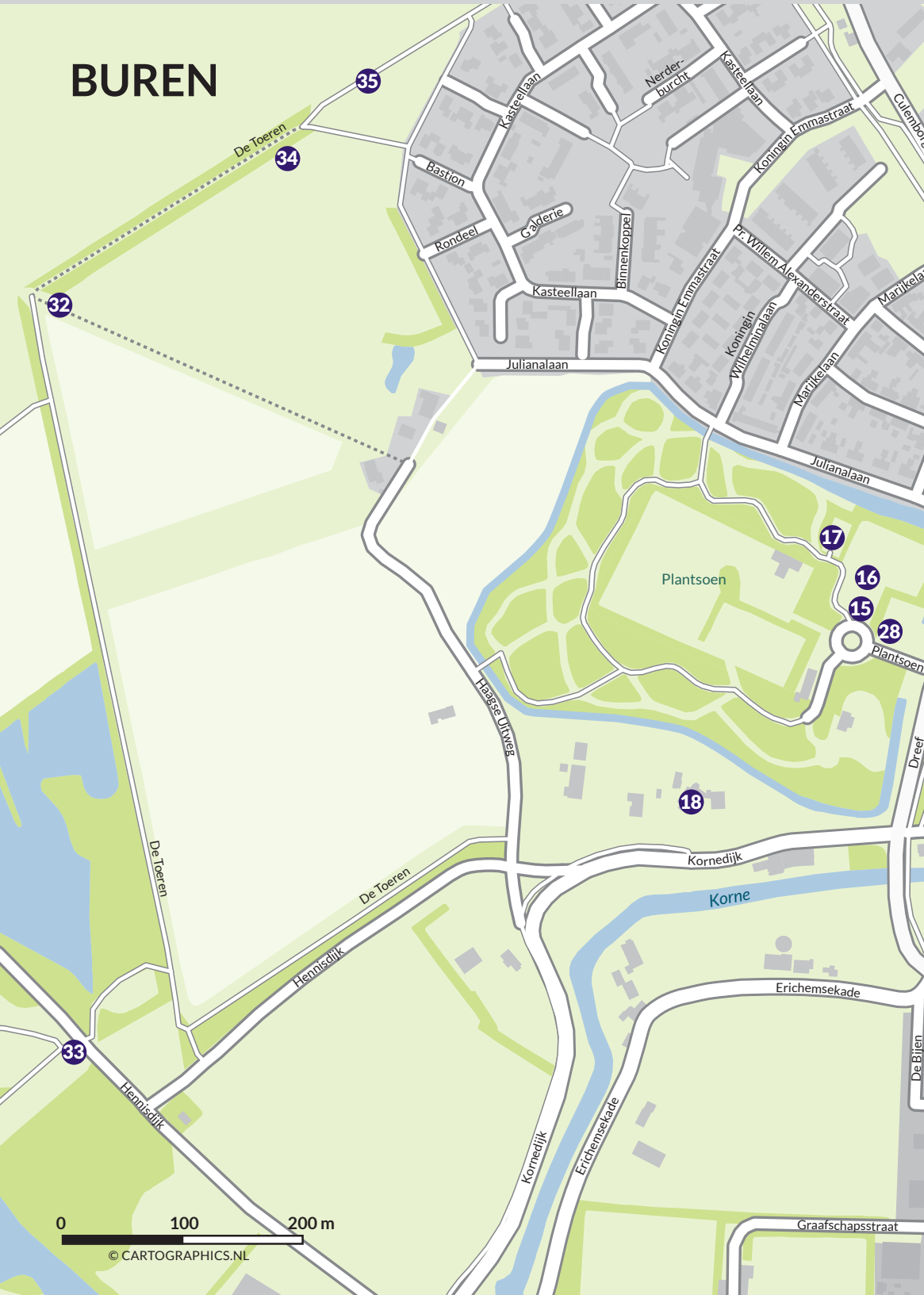
Op 3.500 m² staan 150 oldtimer auto's van de merken Chrysler (France), Citroën, Matra, Opel, Peugeot, Renault, Renault Alpine, Simca, Sunbeam en Talbot te pronken. De collectie auto's is ontstaan uit de dealerschappen van Visscher (Simca, Matra, Citroën en Peugeot) en Visscher VKV (Renault en Alpine).

Naast de auto's staan er 40 fietsen, bromfietsen en motoren van onder andere de merken Batavus, DKW, Eysink, Kroidler, Magneet, Peugeot, Royal Nord, Sparta, Yamaha en Zündapp. Het is ook mogelijk om naast het bekijken van de auto's een auto te huren voor: een rondrit, een foto- of filmrapportage of als trouwauto.

Oldtimermuseum Visscher Classique

BUREN

0 100 200 m

**WELKOM IN DE
BETUWE**
DE FRUITTUIN
VAN NEDERLAND

BUREN.NL